

Samarbejdsmodeller griseringe

Michael Groes Christiansen.

Landbrug & Fødevarer F.m.b.A., SEGES Erhvervsøkonomi

Hovedkonklusion

Gode samarbejdsmodeller mellem smågriseproducent og slagtegriseproducent kræver, at omsætningshastigheden er optimeret i grise-flowet. Ellers tabes der penge hos slagtegriseproducenterne. Fælles for alle typer samarbejder er solide reference-smågrisepriser, som kan danne grundlag for handelsprisen på smågrise mellem partnere. Aftalen bør være nedfældet på papir/kontrakt i tilfælde af en tvist.

Sammendrag

Det gode samarbejde mellem smågriseproducent og slagtegriseproducent er med nedfældede aftaler om antal grise pr. gang, leveringshyppighed som også danner grundlag for omsætningshastighed pr. slagtegrisehold og forventet gennemsnitvægt for grisen ved overførsel fra en ejer til den anden. Aftalen beskriver også, hvordan handelsprisen på smågrisene dannes. På www.svineproduktion.dk findes referencepriser for smågrise i form af beregnet smågrisenotering og/eller markedspriser, som sammen med aftale om +/- tillæg kan bruges til udformning af aftalen.

Den rigtige omsætningshastighed i forhold til effektivitetstal kan betyde meget for bundlinjen hos slagtegriseproducenterne. For gennemsnits-slagtegriseproducenten i Danmark er 13 ugers omsætningshastighed ofte den mest optimale, men 12 ugers omsætningshastighed er næsten lige så god. Hvis man ligger +100 gram daglig tilvækst over landsgennemsnit, anbefales 12 ugers omsætningshastighed som den økonomisk optimale for en slagtegriseproducent. Det giver en forbedring på bundlinjen på ca. 65.000 kr./årligt pr. 2.500 stipladser i forhold til 13 ugers omsætning.

Griseringsaftaler bør altså indgås med slagtegriseproducenter, som har nogenlunde samme tilvækstniveau, ellers indgås der for store kompromisser, som giver dårligere bundlinje hos de involverede i griseringen, end man ellers kunne have opnået. Det kan være en fordel for involverede parter i en grisering at kende hinanden og få omsætningsflowet beskrevet. Kende hinandens effektivitetstal, bruge samme dyrlæge samt kende eget økonomiske optimum mht. til omsætningshastighed. Uden dette har de involverede jo ikke mulighed for at se de fordele, der måske kan ligge på sigt i at få flowet optimeret yderligere med gavnlige bundlinjer til følge for en eller alle af de involverede interessenter, også selvom det kan betyde udskiftning i deltagerne i griseringen. Økonomien i en grisering bør være såkaldt pareto-optimal. Pareto-optimalitet er opnået, hvis der ikke kan findes en anden teknisk mulig sammensætning af omsætningen af grise, uden at det giver mindst én deltager en højere økonomisk nytteværdi uden at stille andre ringere. Måske nemmere sagt end gjort, men pareto-optimalitet i en grisering bør altid være det langsigtede mål, uanset aktuelt flow og aktuelle deltagere.

En smågriseproducent vil næsten altid forbedre sin samlede bundlinje ved at øge smågrisenes salgsvægt, hvis der er staldplads. Dette er ikke nødvendigvis optimalt for modparten. Det vil sige, at der kan

være en interessekonflikt. Flere og flere griseringe anvender derfor kiloregulering, forstået på den måde at, hvis smågrisesalgsvægten kommer over en bestemt gennemsnitsvægt i forhold til aftalt gennemsnitsvægt, så bliver kiloreguleringen nedsat for de ekstra kg salgsvægt. I disse tilfælde oftest med mellem 40-60 % af markedsprisen for kiloregulering omkring de 30 kg. Dette svarer til, at smågriseproducenten får dækket marginalfoderforbrugsomkostningen på de ekstra kg salgsvægt nogenlunde ind, som også slagtegriseproducenten sparer, men ikke mere. Dette er en god økonomisk konfliktløsning i en aftale.

Flowet i moderne griseringe til slagtegriselokaliteter er nogen gange anderledes end det, som tidligere blev indgået i Danmark, også hjulpet af strukturudviklingen. Alt ind-alt ud (AI-AU) på slagtegriseejendoms-niveau kan oftest ikke praktiseres i Danmark, da holdstørrelser fra soholdet ikke er store nok, men tilnærmet AI-AU på lokalitetsniveau med indsætning af smågrise 4 uger i træk og pause på ca. 8-9 uger kan godt praktiseres. Det giver mange fordele, også i forhold til AI-AU drift. Ved 100 % AI-AU drift på ejendomsniveau kan der ikke f.eks. ikke arealoptimeres undervejs. Ved tilnærmet AI-AU drift er dette en mulighed, hvis der er behov og sektioner nok til dette.

Tilnærmet AI-AU på en slagtegriselokalitet giver en række væsentlige fordele i forhold til ugentlige indsætninger, selvom der også følger noget mere spidsbelastning med arbejdsmæssigt. En totalsanering med 2.500 stipladser koster 340.000 kr. ved ugentlig indsætning, men kun 120.000 kr. ved koncentreret indsætning beregnet ved nulpunktsdækningsbidrag i kr. pr. slagtegris. Hvis der regnes med skift i sundhedsstatus eller leverandørskift ca. hvert 5 år, giver det gennemsnitligt ca. 44.000 kr./10.000 producerede slagtegrise om året ved at have koncentreret indsætning på slagtegriselokaliteter. Løsningen "tilnærmet AI-AU" på lokalitetsniveau anbefales derfor til slagtegriseproducenter, hvor det er muligt.

Baggrund

Samhandel mellem smågriseproducenter og slagtegriseproducenter er en nødvendighed i Danmark. Ca. 60 % af alle slagtegriseleveringer i Danmark stammer fra en slagtegriseproducent, som ikke har søer tilknyttet samme CVR-nummer i CHR-databasen [1]. De resterende 40 % slagtegrise bliver leveret af griseproducenter, som er delvist integrerede, dvs. at de selv producerer mellem 10-100 % af de producerede smågrise som slagtegrise. Gennemsnitligt har de integrerede 37 % fuldlineproduktion af slagtegrise i forhold til producerede smågrise. Så er der specialiserede soholdere, som ikke ejer en slagtegrisehold, men måske har en lille restproduktion sammen med deres polte. Disse er afhængige af, at stort set alle producerede smågrise aftages af slagtegriseproducenter. Sidstnævnte gruppe har ca. 50 % af landets sobestand. For begge typer sobesætninger sælges de overskydende smågrise enten i Danmark eller eksporteres.

Handelsprisen for en smågris er en vigtig parameter i enhver grisering. Der findes ugentlige referencepriser i form af beregnet smågrisenotering og forskellige markedsnoteringer.

Smågrisenoteringen i Danmark beregner hver uge prisen på danske 30 kg grise. Den er baseret på en modelberegning for grise produceret og solgt i Danmark, men inddrager ikke økonomien i udenlandsk slagtegriseøkonomi, som også efterspørger danske smågrise. Derfor er der også markedspriser på smågrise i Danmark. Markedspriser er oftest noget forskellige fra beregnet smågrisenotering, afhængig af afregningspriser, foderpriseniveau og udbud og efterspørgsel på det frie marked.

Gode samarbejdsmodeller er belyst tidligere [2]. Alle parter i denne undersøgelse nævner stabiliteten i afsætningen af smågrise som værende af stor betydning og giver derved udtryk for et ønske om risikominimering på smågrisesiden (begge sider). Fuld kapacitetsudnyttelse af stalden, herunder forståelse for hinandens flow igennem stalden, nævnes også. Stabilitet i den indgåede prisaftale for

smågrisene og mulighed for justering ved ændrede forudsætninger bliver ligeledes nævnt. Fælles dyrlæge er en god ide i disse netværk.

Dette notat belyser nogle af de mekanismer, man skal være opmærksom på. Herunder økonomien ved forskellige omsætningshastigheder og betydningen af vægt ved indsættelse. Udover dette beskrives en trend i griseringsomsætninger med hensyn til flow i form af tilnærmet AI-AU drift på ejendomsniveau for slagtegriseproducenter.

Materialer og metoder

Der er mange forhold, som spiller ind ved en god samarbejdsmodel mellem smågriseproducent og slagtegriseproducent. Aftalen skulle gerne være en win-win aftale, men der er selvfølgelig nogen gange forhold, hvor der kan være modsatrettede økonomiske interesser. Alting vil sjældent falde ud til ens fordel i en forhandlingssituation. Det skal alle interessenter i et samarbejde huske.

Følgende emner behandles:

- Prisaftale på smågrise/prisreference i aftale
- Grise pr. ugehold og variationen i denne i et sohold
- Afvigende indsættelsesvægt i forhold til aftalt
- Forskellige former for griseringe med udgangspunkt i soholders situation
- Økonomi ved forskellig omsætningshastighed
- Udfordringer i visse griseringe
- Tilnærmet AI-AU drift på ejendomsniveau

Vedr. referencepriser for smågrise bruges udtræk fra www.svineproduktion.dk, hvor forskellige smågrisepriser kan hentes på ugebasis, enten i form af beregnet smågrisenotering eller en markedspris på smågrise.

I den beregnede smågrisenotering anvendes den smågrisepris, slagtegrisproducenten lige har afregnet til hos Danish Crown ud fra et grundlag og en fordelingsnøgle, som er beskrevet i [3].

Alt andet lige betyder +/- 1 kr./notering ca. +/- 44,5 kr./30 smågrise i denne notering.

Hvis noteringen har været høj, har slagtegriseproducenten også lige fået en god afregning og er således i stand til at betale en højere smågrisepris også likviditetsmæssigt.

Markedsprisen dannes ved, at smågriseomsættere som SPF eller Porc-EX ugentligt melder forventet niveau ind for næste uges markedspriser på grise. Hovedparten af disse markedspriser for smågrise er baseret på, at mange smågrise i Danmark afsættes til eksport.

Forskellen i smågrisepris for de 2 typer belyses måned for måned i perioden 2011-2019.

Der er tale om biologisk produktion i en grisering, og det kan give udfordringer. Der gives et reelt eksempel på, hvor meget variation der kan være i et sohold med hensyn til fravænnede grise pr. ugehold. Alt andet lige giver dette også variationer i smågrisesalgsvægten væk fra ejendommen.

Metodemæssigt bruges et Excel-værktøj udviklet af SEGES i et PAF projekt 2020. Programmet kan også bruges til at værdifastsætte forskellige omsætningshastigheder i en grisering og betydningen af dette for bundlinjen hos slagtegriseproducenten. God kapacitetsudnyttelse i slagtegriseproduktionen skabes ved at have et flow, som passer med vægt ved indsættelse og dagligt tilvækstniveau og

vægtmaske. Hertil skal bruges effektivitetstal kaldet vækstscenarier. Hvordan grise vokser, veksler fra lokalitet til lokalitet, selv når smågrisene er fra samme smågriseleverandørbesætning. En del af denne forskel kan forklares med forskellige produktionssystemer, men ikke alt.

Vækstscenarie 1 er taget fra beregnet smågrisenotering 2020 [2]. Et alternativt vækstscenarie er med samme grundlag, dog med + 100 gram i daglig tilvækst kaldet vækstscenarie 2. De fleste danske producenter leverer til Danish Crown, så det er deres almindelige vægtmaske, som bruges i beregningerne. Udover dette antages det, at uanset antal producerede slagtegrise, så ligger slagtegrisebesættningens årlige kapacitetsomkostninger og kapitalomkostninger fast og må fordeles ud på det antal grise, som produceres. Den årlige sum af disse for en stald på ca. 1645 kvm/nettostiareal er sat til 1,17 mio kr./året svarende til en besætning, som normalt producerer 10.000 grise om året. Rente af besætningsværdi beregnes af programmet, da den reelt er en stykomkostning.

Tabel 1. Mulige vækstscenarier som vil blive brugt, kaldet vækstscenarie 1 og 2.

Mulige foderstrategier eller E-tal	Grundlag beregnet Vækstscenarie 1	Alternativ + 100 g daglig tilvækst Vækstscenarie 2
Vækstscenarie-indlæser	1	2
Indvægt i kg	30	30
Dgl. tilvækst i gram/dag	991	1.091
Kødprocent	61,2	61,2
Slagtevægt i kg	87,5	87,5
FESv/kg tilvækst	2,72	2,72
FESv/kg tilvækst omkring rådata slagtevægt	3,44	3,44
Dødelighed	3,4%	3,4%
Hældning kødprocent/kg slagtekrop (skøn eller målt)	-0,10	-0,10

Det kan godt belyses, hvad forskellige afregningspriser og foderpriser betyder for økonomien i en grisering, men den kører jo op og ned. En griseraftale er et langsigtet samarbejde. Derfor vil der blive brugt en langsigtet pris på 9,5 kr. i grisenotering med 1 kr./kg i efterbetaling og en foderpris på 1,54 kr./FESv. Her forventes en 30 kg basispris på 380 kr. og dansk kiloregulering på mellem 5,77 kr./kg fra 25-30 kg og 5,5 kr./kg fra 30-40 kg. Dette niveau svarer ca. til det gennemsnitlige niveau 10 år frem i Danmark. Hvordan smågrisepriser udover dette er skruet sammen, er altid op til forhandling. Her antages det, at slagtegriseproducenten betaler 380 kr./30 kg (beregnet notering) + 20 kr./gris i tillæg.

Resultater og diskussion

Følgende delelemner blev behandlet:

- Prisaftale på smågrise/prisreference i aftale
- Grise pr. ugehold og variationen i denne i et sohold
- Afvigende indsættelsesvægt i forhold til aftalt
- Forskellige former for griseringe med udgangspunkt i soholders situation
- Økonomi ved forskellig omsætningshastighed
- Udfordringer i visse griseringe
- Tilnærmet AI-AU drift på ejendomsniveau

Prisaftale på smågrise/prisreference

Mange aftaler strander på diskussion om prisen på smågrise, derfor skal aftalegrundlaget være i orden.

De mest anvendte aftaler om smågrisepriser i Danmark er:

- Beregnet smågrisepris +/- fast tillæg /pct. tillæg
- (Beregnet smågrisepris + markedspris) /2 +/- fast tillæg /pct. tillæg

Derudover kan der være specifikke kvalitetstillæg, som afhænger af et tillæg på slagtesvinet. Det kunne være UK-tillæg. Det fremgår, at der udover notering og markedspriser også forhandles tillæg.

Smågriseprisen kan altså sammensættes på forskellige måder.

Da en dansk smågriseproducent har begge muligheder (hjemlig afsætning eller eksport), ønsker denne oftest at prisfastsætte grise også efter eksportpriseniveauet, som her kaldes markedsprisen. Kombinationen 50 % beregnet smågrisepris og 50 % markedspris anvendes derfor meget. Den kombinerer en planøkonomisk smågrisepris fra beregnet smågrisenotering med en markedsnotering, som tager hensyn til udbud og efterspørgsel af smågrise både i Danmark og i udlandet.

Forskellen mellem SPF region 2-3 PRRS negativ og beregnet smågrisenotering i perioden 2011-2019 fremgår af næste tabel.

Tabel 2. Prisforskel SPF region 2-3 PRRS negativ 30 kg – 30 kg basisnotering. Kilde www.dansksvineproduktion.dk og egne beregninger

Måned/år	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Gns. Måned
1	-37	41	43	58	-35	-23	79	22	9	17
2	-14	82	61	77	2	21	96	24	37	43
3	-3	95	83	57	50	31	113	67	65	62
4	4	84	86	90	47	22	106	97	90	69
5	-4	59	60	73	19	8	108	76	96	55
6	-39	13	25	31	-9	-26	106	39	82	25
7	-50	-6	20	20	-33	-30	81	9	57	8
8	-71	-34	18	1	-38	-2	63	-32	38	-6
9	-60	10	17	-19	-53	19	69	-31	6	-5
10	-63	2	-9	-54	-72	6	34	-54	-13	-25
11	-58	-1	-16	-64	-74	8	2	-55	-19	-31
12	-6	17	25	-64	-61	32	6	-24	22	-7
Gns år.	-33	30	35	16	-21	6,0	72	12	40	17

Den beregnede smågrisenoterings basis ved 30 kg har været 17,16 kr./gris i gennemsnit under markedsprisen i SPF region 2-3 PRRS negativ i årene 2011-2019. Det ses også på månedsbasis, at forskellen er højere om foråret end om efteråret. Alt andet lige betyder selv kun halvt beregnet markedspris likviditetsmæssigt, at en slagtegriseproducent f.eks. i april måned i gennemsnit har skullet have 50 % af 69 kr. pr. smågris mere op af lommen, men omvendt slipper billigere om efteråret. Denne likviditetskonflikt kunne begge parter i en handel måske løse ved at bruge forskellen i de forudgående 52 ugers løbende gennemsnit som reference for, hvad der har været i forskel mellem beregnet smågrisepris og markedsnotering. Det løbende 52 ugers gennemsnit af de forskellige noteringer på smågrise kan nemlig også ses på www.svineproduktion.dk. En sådan model indfaser udviklingen i markedsnoteringer mere roligt, og ved langvarigt samarbejde betaler/yder man det markedsudviklingsmæssige tillæg/fradrag, som har været historisk de foregående 52 uger.

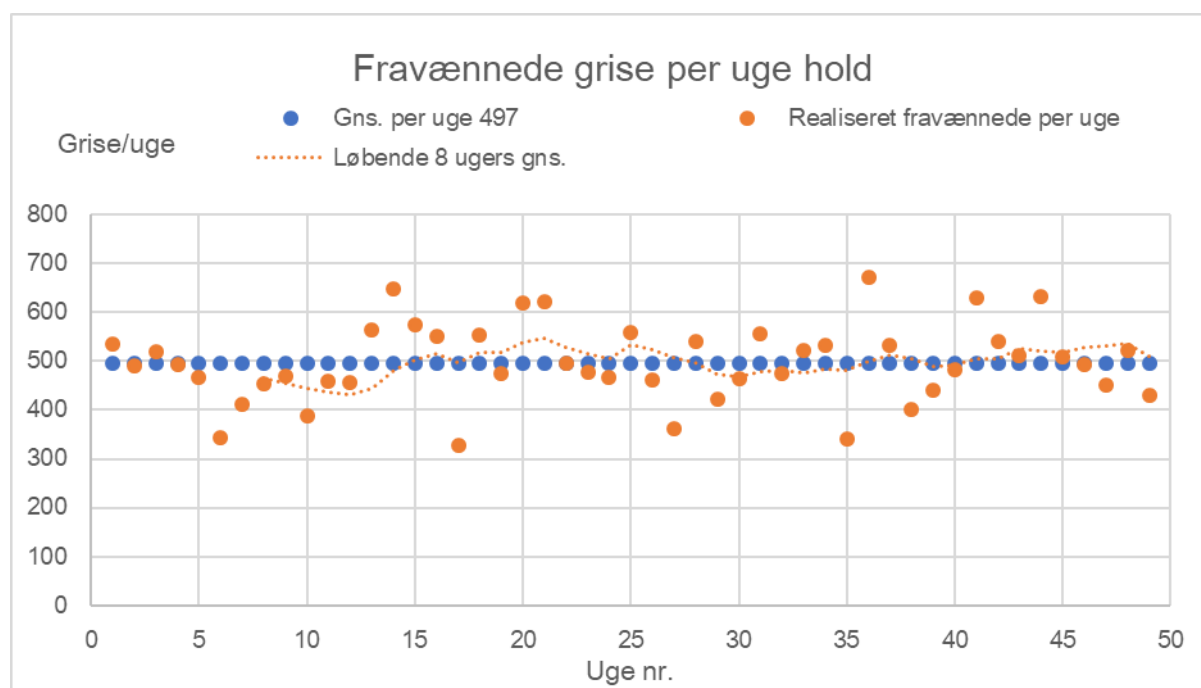
Historisk i perioden 2011-2019 har halvt beregnet smågrisenotering og halv markedsnotering kun betydet ca. 8,5 kr. pr. smågris i ekstrabetaling i forhold til beregnet smågrisenotering, som er en fair markedspris iflg. dem, der leverer slagtegrise i Danmark. Men dertil kommer også forhandlede tillæg/fradrag, som oftest falder ud til smågriseproducentens fordel. Et godt bud er, at slagtegriseproducenter betaler mindst 20 kr./gris oveni beregnet smågrisenotering i Danmark. Pr. 10.000 producerede slagtegrise betyder det et ekstra minus på gennemsnitligt 200.000 kr. pr. år.

I slutningen af 2020 skete der markante prisfald i markedsprisen pga. udbrud af afrikansk svinepest i Tyskland. Hvordan forholdet mellem beregnet smågrisenotering og markedspriser bliver fremadrettet, ved ingen. Bedste bud er at se på det historiske niveau.

Grise pr. ugehold og variationen i denne i et sohold

Der arbejdes med biologisk produktion, og derfor er der nogen gange udfald i det producerede antal grise. Deciderede uheld i produktionen kan skabe store huller. Disse kan have store økonomiske konsekvenser. Der har f.eks. været en situation i et samarbejde, hvor et helt smågrisehold pga. ventilationsvigt måtte aflives. Konsekvensen af sådanne situationer er, at omsætningshastigheden øges fra 13 til 14 uger i en periode hos slagtegriseproducenter, eller at grisene bliver ca. 5-6 kg lettere ved indsætning i slagtegriseholdene, indtil hullet er lukket igen. Der kan tegnes tillægsforsikringer mod sådanne situationer.

Næste figur er fra et sohold, som gennemsnitligt laver 497 fravænnede grise om ugen, svarende til ca. 485 grise/hold ved 30 kg. Vedr. mulige grise til salg går for det meste godt ud fra en gennemsnitsbetragtning. Som det fremgår, er der store ugentlige variationer, men det løbende gennemsnit af 8 ugers grise på stald passer meget godt med gennemsnittet, som den stiplede linje viser. Få soholdere har mindre variation i antal fravænnede end vist i figuren, men der er også en del smågriseproducenter, som oplever større udsving pr. hold i forhold til gennemsnittet i besætningen.

Figur 1. Variation i grise pr. hold fra en tilfældig soejendom. Kilde: Anonym soejendom samt egne beregninger

Smågrise må holdes tilbage eller fremrykkes for at kunne levere ca. 485 stk. 30 kg grise om ugen, hvis dette er aftalen. Som en helt naturligvis konsekvens af ovenstående svinger smågrisesalgsvægten alt andet lige med disse bevægelser afhængig af den procentuelle fremrykning/tilbagerykning af smågrise

fra hold til hold. Sundhedsmæssigt foretrækkes fremrykninger, da konsekvente tilbageflytninger måske holder en eventuel smittekæde intakt, også selvom der foregår sektioneret drift.

Slagtegriseproducenter må altid forstå, at soholdet mht. grise pr. hold og salgsvægt er noget sværere at styre end bare en bestemt mængde grise med en bestemt vægt til aftalte tid. Afvigelser forekommer, men det ikke sker med vilje. Alle soholdere vil gerne have jævn produktion, men de er nødsagede til at tilpasse sig de helt naturlige udsving, der forekommer i faringer pr. hold, udsving i levende-fødte og udsving i pattegrisedødelighed fra hold til hold, som sætter sig i udsving i produktion pr. uge.

Der skal udvises forståelse for ens samarbejdspartners produktionsforhold, men det gælder begge veje, som de næste eksempler også vil vise.

Afvigende indsættelsesvægt i forhold til aftalt

I Danmark er kiloreguleringen variabel fra uge til uge og beregnet i smågrisenoteringen. Standard i Tyskland er, at den ikke er noterings-/foderprisafhængig men fast 7,45 kr./kg i kiloregulering omkring ca. 25 kg. En kilde i ISN oplyser, at der ved salgsvægt over 30 kg typisk kun er 0,75 euro./kg i regulering svarende til 5,58 kr./kg >30 kg. Dette er meget tæt på den danske langsigtede 5,5 kr./kg i regulering fra 30-40 kg. Det tilføjes også fra denne kilde, at dette er gennemsnitsstandarder, men alt er jo i princippet til forhandling mellem partnere.

En smågriseproducent vil f.eks. altid næsten forbedre sin samlede bundlinje ved at øge salgsvægten på smågrise (hvis der er plads i staldene). Slagtegriseproducenten har en øvre vægtgrænse for, hvor høj den gennemsnitlige slagtevægt kan blive via vægtmasker. Højere indsættelsesvægt er derfor ikke nødvendigvis optimalt for denne, for jo større grise ved indsætning, desto færre kg tilvækst kan slagtegriseproducenten selv lægge på grisene. Flere og flere griseringe anvender derfor det princip, at hvis smågrisesalgsvægten kommer over en bestemt gennemsnitsvægt, så bliver kiloreguleringen nedsat for de ekstra kg salgsvægt/indsættelsesvægt. Smågriseproducenten får måske kun 40-60 % af markedsprisen for kiloregulering i 30-40 kg, svarende til ca. mellem 3 til 3,75 kr./kg mod normalt ca. 6-7,45 kr./kg. Dette svarer til, at smågriseproducenten nogenlunde får dækket marginalfoderforbrugsomkostningen på de ekstra kg salgsvægt. Denne omkostning sparer slagtegriseproducenten også ved en højere indsættelsesvægt. Smågriseproducenten får ikke de sidste % af kiloreguleringen, som reelt måske også tages i potentiel gevinst fra slagtegriseproducenten, ved at denne får færre kg at lægge på smågrise ved høj indsættelsesvægt. Hvor denne grænse lægges, er individuelt fra aftale til aftale. Metoden er en god økonomisk konfliktløsning, hvor der er en potentiel interessekonflikt i et netværk. En smågriseproducent kan ikke altid styre smågrisesalgsvægten uden at tage midler i brug, som måske ikke er hensigtsmæssige for netværket på kort sigt.

Et middel til at sænke salgsvægten for smågriseproducenten er at øge dage til vask og udtørring mellem hvert hold, men så skal der skiftes handelsdag. Eller at sælge en portion af de største smågrise uden for netværket. Risikoen er, at smågrisene måske kommer til at mangle senere, eller at smågriseproducenten må acceptere en ringere pris for disse mindre portioner grise, end denne ellers får i netværket.

Der er da også eksempler på, at slagtegriseproducenter godt kunne ønske sig lidt større grise ved indsætning. Der er intet galt i at modtage 37 kg smågrise, hvis bare omsætningshastigheden er optimeret til dette. Der er også flere smågriseproducenter, som pga. avlsfremgangen slet ikke har mulighed for at øge salgsvægten på smågrise, men kæmper med at holde den oppe på det niveau, de fleste slagtegriseproducenter gerne vil have i indsættelsesvægt.

Hvis man får smågrise med en lavere vægt end aftalt, er det fordi smågriseproducenten honorerer sin aftale om antal grise, som skal leveres, men desværre ikke lige har dem i aftalte vægt, dvs. udfald i

den ugentlige produktion. Smågriseproducenten honorerer den aftalte mængde ved at tage fra 2 ugehold, men det har effekt på smågrisesalgsvægten.

Nedenstående tabel viser tab/gevinst ved forskellig indsættelsesvægt og 13 ugers omsætningshastighed. Hvis staldene er til det, er der penge i lav indsættelsesvægt for slagtegriseproducenter, som beregningerne viser. Her ca. 57.000 kr./årligt pr. 2500 stipladser.

Tabel 3. Økonomi ved indsættelsesvægt på 27, 30 og 33 kg. 2500 stipladser og enhedsblandingsfoderpris.

Vælg parametre til benchmark/P scenarie nr.	1	2	3
Indsættelsesvægt i kg	27	30	33
Uger til rådighed mellem Batch	13	13	13
Gns. slagtevægt i økonomiberegning	85,6	87,4	88,5
Årligt leverede grise	9.686	9.686	9.686
Nulpunktnotering kr./kg	9,38	9,52	9,63
Årligt resultat i 1.000 kr.	49,37	-8,38	-51,23

Det kan diskuteres, om den økonomiske forskel ikke er overdreven ved forskellen imellem 27 og 30 kg indsættelsesvægt. Hvis der er fasefodring i slagtegrisebesætningen, skal der måske også korrigeres for lidt større forbrug af en dyrere startblanding, da der er brugt en enhedsblanding i beregningerne i ovenstående tabel.

Nogle slagtegriseproducenter vil korrekt tilføje, at de har stalde uden varmetilførsel og derfor har brug for mindst 30 kg grise ved indsætning. Slagtegrise stalde uden varme kan dog godt håndtere mindre smågrise, men det kræver en anden arealstrategi end normalt i dag, hvor slagtegrise typisk indsættes med 0,65 kvm/gris i startareal. Ad hoc klimastaldberegninger viser, at hvis grisene indsættes med ca. 0,4-0,45 kvm/gris i stedet for 0,65 kvm/gris i en sektion, er der meget sjældent brug for ekstra varmetilførsel, selvom grisene er noget under 30 kg ved indsætning. Denne strategi kræver dog stuidtynding undervejs og flere sektioner end antal slagtegrisehold på stald. Problemet om at kunne holde en ønsket staldtemperatur kontra vægt på grisene er også et spørgsmål om belægningsgrad i forhold til grisens vægt.

Forskellige former for griseringe med udgangspunkt i soholders situation

Der findes mange forskellige former for griseringsaftaler, og de kan være afhængige af soholders egne forhold.

- Smågriseproducenten har egne slagtegrise. I disse tilfælde kan selvstændige slagtegriseproducenter måske regne med, at ukurante grise beholdes af soholder. Dette giver i sig selv basis for at der betales lidt mere for de grise, som modtages, fordi købte grise så må betegnes som værende lidt bedre end en gennemsnitsgris.
- Smågriseproducenter har ikke egne slagtegrise. I denne situation må alle grise omsættes via griseringen, eventuelt en kombination af nogle grise til faste aftagere og andre smågrisehold, som afsættes til puljen.
- En sidste form for griseringsaftaler er, at aftagere af smågrise, dvs. slagtegriseproducenter, aftaler med soholder, at de løbende tilpasser de mængder smågrise, som de årligt aftager. Med 1000 årssøer og en årlig fremgang på ca. 500 grise til salg, er denne aftale god for soholder. Det er ikke nemt at afsætte små overskudsportioner af grise til en god pris. Oftest må der gives nedslag på ca. 100-130 kr./smågris i forhold til gennemsnitlig markedspris.

Sidstnævnte type aftale kan godt værdifastsættes.

Ved at kunne afsætte hele den årlige avlsfremgang i kæden vinder smågriseproducenter måske ca. 500 smågrise*130 kr./smågris i gevinst, eller ca. 65.000 kr. årligt. Afhængigt af, hvor besværligt det er for slagtegriseproducenten at aftage lidt flere grise pr. hold, kan denne gevinst deles, f.eks. ved at sige at ekstra grise i forhold til normal mængde er med 65 kr./smågris i nedslag i pris. Eller også bare forhandle sig frem til, at tillægget for alle købte smågrise må være det mindre, fordi man skaber værdi for soholder ved at tage alle smågrise, som produceres fra soholder.

Disse netværkssamarbejder er oftest her med rullende opfyldning. Der er ikke garanti for, at mængder lige passer til en tom slagtegriseafdeling, når soholder sender grise. Når grise modtages, tager slagtegriseproducenter altid stilling til, om der skal tømmes en slagtegriseafdeling, eller en del af smågrisene midlertidigt opstaldes med et mindre startareal, end de slutter med, for siden hen at blive flyttet.

På et tidspunkt må der en ekstra stald/sektioner til, for at griseringen går op, når der indregnes avlsfremgang. Det ses også ved store udvidelser af soholdet, at hele griseringen må laves om med nye deltagere til følge. Selv velfungerende griseringe må nogle gange brydes op af denne årsag.

Økonomi ved forskellig omsætningshastighed

I næste tabel vises først økonomi ved forskellig omsætningshastighed på 12-13-14 uger med landsgennemsnit effektivitet. Der er med grundlag beregnet + 20 kr./gris i tillæg ikke den store forskel i krav til nulpunktnotering ved 12 eller 13 ugers omsætningshastighed, som er på 9,54 og 9,52 kr./kg, svarende til ca. 10,5 kr./kg i afregning. Men omsat til at der ved 12 ugers indsætningsintervaller leveres de flere grise, er der ca. -10.000 kr./årligt resultat i forhold til 13 ugers omsætningshastighed pr. 2500 stipladser for gennemsnitproducenten. 14 ugers omsætningshastighed er alt for uambitiøst med 30 kg indsættelsesvægt og koster ca. 40.000 på bundlinjen i forhold til 13 ugers omsætningshastighed. Af det mindre negative resultat pr. gris ses, at det med indlagte 20 kr./smågris i tillæg faktisk ikke løber helt rundt for en gennemsnitlig dansk slagtegriseproducent med indlagt langtidsprognose, men det er tæt på.

Tabel 4. Økonomi fra vækstscenarie 1. 2500 stipladser + sygestier. Kilde: Excel-programmet vækststrategi og leveringsplan. Noteringen er 9,5 + 1,05 i efterregulering.

Vælg parametre til benchmark/P scenarie nr.	1	2	3
Valgt maske	DC: Alm.	DC: Alm.	DC: Alm.
Uger til rådighed mellem Batch	12,00	13,00	14,00
Gns. slagtevægt i økonomiberegning	84,0	87,4	89,2
Årligt leverede grise	10.493	9.686	8.994
Resultat pr. solgt gris	-1,7	-0,9	-5,5
Nulpunktnotering kr./kg	9,54	9,52	9,62
Årligt resultat i 1.000 kr.	-17,65	-8,38	-49,69

Hvad sker der så ved + 100 gram daglig tilvækst alt andet lige, dvs. vækstscenarie 2. Med en øvre grænse pga. vægtmasker for, hvor høj slagtevægten kan blive, så forbedres den gennemsnitlige slagtevægt næsten slet ikke ved 14 uger til rådighed, men den forbedres markant ved kun 12 uger til rådighed fra 84 kg til 87,7 kg. Som økonomien i næste tabel viser, er det markant bedre at have 12 ugers omsætningshastighed med en bundlinjeforbedring på ca. 65.000 kr. pr. 2500 stipladser, hvis tilvæksten ligger 100 gram over landsgennemsnit set i forhold til 13 ugers omsætningshastighed.

Tabel 5. Økonomi fra Vækstscenarie 2. 2500 stipladser + sygestier. Kilde: Excel-programmet vækststrategi og leveringsplan

Vælg parametre til benchmark/P scenarie nr.	1	2	3
Valgt maske	DC: Alm.	DC: Alm.	DC: Alm.
Uger til rådighed mellem Batch/hold	12	13	14
Gns. slagtevægt i økonomiberegning	87,7	89,1	89,5
Årligt leverede grise	10.493	9.686	8.994
Resultat pr. solgt gris	9,5	3,7	-5,0
Nulpunktnotering kr./kg	9,28	9,42	9,61
Årligt resultat i 1.000 kr.	99,38	35,49	-44,60

Udfordringer i nogle griseringe

Eksempler på kompromis i griseringe med samme smågrisekvalitet (samme smågriseleverandør) har været, at en producent havde optimum på 14 uger, en anden havde optimum på 12 uger via meget højere daglig tilvækst. Som det fremgår af de beregnede eksempler, så koster for mange af den slags kompromisser penge på bundlinjen. For producenten, som kunne nøjes med 12 uger, ca. 65.000 kr./2500 stipladser i ringere bundlinje, hvis griseringen var optimeret i forhold til denne producents effektivitetstal, som var 12 ugers omsætningshastighed i stedet for 13 uger. Griseringe er det muliges kunst, og hvis der er mange involverede, også kompromisnødvendigt, men et kompromis kan koste på bundlinjen.

Nogle soholdere afsætter smågrise både til tyske og danske aftagere. I Tyskland er omsætningshastigheden typisk 14-15 uger (højere slagtevægt), mens den i Danmark typisk er 13 uger. Hvis en sådan soholder kun sælger hele smågrisehold, opstår der problemer i griseflowet. En sådan grisering betyder, at der nogle gange opstår det problem, at 2 aftagere skal have grise samtidigt, men der er kun 1 smågrisehold at sælge. Ergo må den ene part vente. Konsekvensen er 1 uges ekstra tid til det hold grise, der er på stald eller 14 ugers omsætningshastighed, selvom 13 uger var optimalt, og det koster penge.

Et andet eksempel, som også kan give dårligt flow for slagtegriseproducenter, er i de tilfælde, hvor smågriseproducenten mangler plads til alle sine fravænnede grise og lige sælger et hold 7 kg grise. Dette skaber afbræk i forsyningskæden og vekslende tid til rådighed pr. slagtegrisehold eller meget forskellig indsættelsesvægt.

Der kan godt køres 2 forskellige omsætningshastigheder samtidigt, uden at det nødvendigvis skaber disse problemer i et samarbejde i en grisering.

Det sker helt naturligt i de sohold, hvor man pga. klimastaldspladsmangel er begyndt at foretage mellemsalg. Mellemsalg er her, at lige inden ca. 20 kg nås, sælges ca. 1/3 af smågrisene i en sektion, så de resterende får 50 % mere plads og sælges ved ca. 30 kg. Dette passer perfekt med lovgivningen, som siger 0,2 kvm/gris op til 20 kg, men 0,3 kvm/gris fra 20-30 kg. Ved ugedrift kan det også praktiseres ved, at der udtyndes fra 2 sektioner ved mellemsalg for at øge holdstørrelsen ved salg med faktor 2.

Ulemper ved 2 omsætningsflow kan beskrives på den måde, at smågriseholdene, som sættes på vognlæs, bliver det mindre. Hvis der f.eks. produceres ca. 600 smågrise om ugen, så bliver portionsstørrelserne kun 200 og 400 grise pr. læs. Omvendt kan det nogle gange passe godt med sektionsstørrelserne hos slagtegriseproducenterne.

Nogle slagtegriseproducenter oplever aldrig problemer i forhold til deres aftale med smågriseproducent, men det burde være i alles interesse at få beskrevet, hvordan grise omsættes fra en soholder.

Helt grundlæggende bør man som slagtegriseproducent interessere sig for det samlede flow fra en soholder i en grisering, og ikke kun for ens eget flow. Dette specielt, hvis det opleves, at der er store udsving og leveringsvanskeligheder af smågrise. Nogle soholdere er væsentligt bedre end andre til at lave et omsætningsflow for alle grise fra soholdet, som er nogenlunde stabilt og optimalt for alle involverede, men det gælder ikke altid. U hensigtsmæssigheder kan måske løses via en ekstra lejet slagtegriseald, hvor svageste led i kæden fjernes (som jo måske også taber penge på et kompromis). Nogle gange er det måske stærkeste led i kæden, som måske skulle finde sig en anden smågriseleverandør for at få grise i en omsætningshastighed, som passer med denne producents effektivitetstal.

Økonomien i en grisering bør være Pareto-optimal. Pareto-optimalitet er opnået, hvis der ikke kan findes en anden teknisk mulig sammensætning af omsætningen af grise, uden at det giver mindst én deltager en højere nytte uden at stille andre ringere. Måske nemmere sagt end gjort, men Pareto-optimalitet bør altid være det langsigtede mål, uanset aktuelt flow og aktuelle deltagere i en grisering.

Tilnærmet alt ind-alt ud drift på ejendomsniveau

Flowmæssigt kan slagtegriseejendomme modtage smågrise ugentligt, med flerugers intervaller eller i store klumper for så at holde en pause i indsætninger af smågrise. Sidstnævnte kaldes "Tilnærmet AI-AU på ejendomsniveau.

Tilnærmet AI-AU på ejendomsniveau foregår oftest på følgende måde. Her modtages smågrise indsætningsmæssigt i klumper. Med dette menes, at stalden fyldes over 3-4 uger, hvorpå der holdes en pause i indsætninger på ca. 8-9 uger. Da det ikke er alt ind på ejendomsniveau, er der slagtegrise på ejendommen, når der modtages nye smågrise (derfor kun tilnærmet AI-AU), men der er stor vægtforskel på de 2 grupper, og det kan udnyttes. Systemet, som det praktiseres nogle steder, giver en god fleksibilitet også med staldudnyttelse. Når smågrisene modtages, så indsættes de nogle steder med et mindre startareal på 0,4-0,45 kvm/gris end det, de skal have til sidst, hvor 0,65-0,75 kvm/gris er passende afhængig af slagtevægt. Efter 3-4 ugers tid kan de mindste flyttes til tomme stier i sektioner, som er blevet ledige ved, at nogle af de store grise er blevet leveret til slagteriet.

Tilnærmet AI-AU på ejendomsniveau giver nogle spidsbelastninger men også sundhedsmæssige fordele. Pause i indsætninger kan teoretisk betyde, at der er større chance for, at sygdomme kan falde til ro, inden der indsættes grise igen. Af og til opleves det, at slagtegriselokaliteten falder for en sygdom, som ikke findes i smågriseleverandørbesætningen. I nogle tilfælde har en sådan driftsform bedre sandsynlighed for at fjerne denne sygdom helt af sig end ved ugentlig indsætning af smågrise.

Hvis uheldet er ude og slagtegrisealden skal totalsaneres, eller der måske skal skiftes smågriseleverandør, som har en anden sundhedsstatus på smågrise end den, som haves aktuelt, giver det driftstab pga. tomme stalde. I disse tilfælde vil man skulle tømme ejendommen fra den forrige leverandør, inden der sættes nye grise ind. En sanering med 2.500 stipladser koster 340.000 kr. ved ugentlig indsætning, men kun 120.000 kr. ved koncentreret indsætning beregnet ved nulpunkt DB.

Den gennemsnitligt tabte produktion svarer til 14 ugers tabt produktion ved ugedrift og kun 5 ugers tabt produktion ved tilnærmet AI-AU på ejendomsniveau.

Både i tilfælde af opstået smitte i eksisterende griseringe og ved skift i leverandørbesætning med totalsanering som effekt er der ca. 220.000 kr./2500 stipladser sparet ved at have koncentreret indsætning. Alene af den grund anbefales, at griseringe er stabile, men også at mindre lokaliteter fyldes hurtigst muligt, så slagtegriseproducenten ikke oplever dette tab for ofte. Hvis der regnes med skift i

sundhedsstatus eller leverandørskift ca. hvert 5 år, så er der gennemsnitligt sparet 44.000 kr./10.000 producerede slagtegrise om året ved at have koncentreret indsætning på slagtegrise lokaliteter.

Konklusion

Der skal være forståelse mellem parterne. Det er dyr og ikke maskiner, der arbejdes med, og det betyder, at flowet fra et sohold ikke altid er så jævnt som ønsket. I de fleste tilfælde kan antal grise godt leveres, men måske ikke den aftalte vægt.

Økonomiske tvister mellem 2 samhandelspartnere kan altid ødelægge et ellers godt samarbejde. Der er brug for referencepriser, som fortæller den aktuelle pris på smågrisene, så der kan handles sammen uden at blive uenige om aktuelt prisniveau. På www.svineproduktion.dk kan der findes referencepriser for smågrise i form af beregnet smågrisenotering og markedspriser. Nogen gange kombineres de 2 med et vægtet gennemsnit til følge i en prisaftale på smågrise. Hvordan ting bliver aftalt, bør skrives ned på papir eller der kan indgås en decideret kontrakt, som kan tages frem, hvis der opstår tvivl om vilkår. Der skal selvfølgelig være mulighed for at aftale en form for plus/minus regulering i forhold til et generelt prisniveau.

Det gode samarbejde mellem smågriseproducent og slagtegriseproducent opnås med nedfældede aftaler om antal grise pr. gang, leveringshyppighed og forventet gennemsnitvægt for grisen ved overførsel fra en ejer til en anden. Den rigtige omsætningshastighed betyder meget for bundlinjen hos slagtegriseproducenterne. For den gennemsnitlige slagtegriseproducent i Danmark er 13 ugers omsætningshastighed ofte den mest optimale, men 12 ugers omsætningshastighed er næsten lige så god. Hvis man kan ligge +100 gram daglig tilvækst over landsgennemsnittet, anbefales 12 ugers omsætningshastighed som den økonomisk optimale omsætningshastighed for en slagtegriseproducent. Det giver en forbedring på bundlinjen på ca. 65.000 kr./årligt pr. 2.500 stipladser i forhold til 13 ugers omsætning.

Griseringsaftaler bør indgås med slagtegriseproducenter, som har nogenlunde samme tilvækstniveau, ellers indgås der for store kompromisser, som giver dårligere bundlinje hos de involverede i griseringen, end der ellers kunne være opnået. Det kan være en fordel for involverede parter i en grisering at kende hinanden og få omsætningsflowet beskrevet, kende hinandens effektivitetstal, bruge samme dyrlæge samt kende eget økonomiske optimum mht. omsætningshastighed. Uden dette kender de involverede jo ikke de muligheder, der måske kan ligge på sigt i at få flowet optimeret yderligere med gavnlig bundlinje til følge for alle involverede parter, også den part, som eventuelt må forlade griseringen. Økonomien i en grisering bør være Pareto-optimal. Pareto-optimalitet er opnået, hvis der ikke kan findes en anden teknisk mulig sammensætning af omsætningen af grise, uden at det giver mindst én deltager en højere nytte uden at stille andre ringere. Måske nemmere sagt end gjort, men Pareto-optimalitet bør altid være det langsigtede mål, uanset aktuelt flow og aktuelle deltagere i en grisering.

En smågriseproducent vil næsten altid forbedre sin samlede bundlinje ved at øge smågrisesalgsvægten, hvis der er staldplads. Dette er ikke nødvendigvis optimalt for modparten. Det vil sige, at der kan være en interessekonflikt. Flere og flere griseringe anvender derfor det princip, at hvis smågrisesalgsvægten kommer over en bestemt gennemsnitsvægt i forhold til aftalt gennemsnitsvægt, så bliver kiloreguleringen nedsat for de ekstra kg salgsvægt. Det svarer til, at smågriseproducenten får dækket marginalfoderforbrugsomkostningen på de ekstra kg salgsvægt nogenlunde ind, som også slagtegriseproducenten sparer, men ikke mere. Dette er en god økonomisk konfliktløsning i en aftale, for en smågriseproducent kan ikke altid styre smågrisesalgsvægten uden at tage midler i brug, som måske ikke er hensigtsmæssige for netværket.

Flowet i moderne griseringe til slagtegriselokaliteter er nogen gange anderledes end dem, som tidligere blev indgået i Danmark, også hjulpet af strukturudviklingen. Alt ind-alt ud (AI-AU) på slagtegriseejendomsniveau kan oftest ikke praktiseres i Danmark, da holdstørrelser fra soholdet ikke er store nok, men tilnærmet AI-AU med indsætning af smågrise 4 uger i træk og pause på ca. 8-9 uger kan godt praktiseres. Det giver mange fordele også i forhold til AI-AU drift. Ved 100 % AI-AU drift kan der f.eks. ikke arealoptimeres undervejs. Ved tilnærmet AI-AU drift er dette en mulighed, hvis der er behov og sektioner nok til dette.

Tilnærmet AI-AU på en slagtegriselokalitet giver en række væsentlige fordele i forhold til ugentlige indsætninger, selvom der også følger noget mere spidsbelastning med arbejdsmæssigt. En totalsanering med 2.500 stipladser koster 340.000 ved ugentlig indsætning, men kun 120.000 kr. ved koncentreret indsætning ved nulpunkt DB. Hvis der regnes med skift i sundhedsstatus eller leverandørskift ca. hvert 5 år, er der gennemsnitligt sparet ca. 44.000 kr./10.000 producerede slagtegrise om året ved at have koncentreret indsætning på slagtegriselokaliteter. Løsningen "Tilnærmet AI-AU" på lokalitetsniveau anbefales derfor til slagtegriseproducenter, hvor det er muligt.

Referencer

[1]	Overgaard L. T, F Udesen. 2019. Når samarbejde mellem smågrise- og slagtegriseproducenter udvides til open book. Notat nr. 1910. SEGES Svineproduktion
[2]	Christiansen M. G. 2019. Strukturudviklingen i dansk griseproduktion 2019. Notat nr. 1915. SEGES
[3]	Udesen F. 2020. Grundlag for den beregnede smågrisenotering. Juni 2020. Notat nr. 2022
[4]	Excel værktøjet Vækststrategi og leveringsstrategi. SEGES

Deltagere

Arbejdspakke: nr. 4 Samarbejdsmodeller

Leverance: Samarbejdsmodeller

Projekt nr.: 5539

Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.

SEGES

Agro Food Park 15

8200 Aarhus N

T: +45 8740 5000

F: +45 8740 5010

E: info@seges.dk

Ansvar: Informationerne på denne side er af generel karakter og søger ikke at løse individuelle eller konkrete rådgivningsbehov.

SEGES er således i intet tilfælde ansvarlig for tab, direkte såvel som indirekte, som brugere måtte lide ved at anvende notatets informationer.